

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ)

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ ΜΗΝΑ Δ. ΜΥΡΤΙΔΟΥ
1952

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Ο ΟΜΗΡΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΑΠΟΛΛΩΝΑ

Τὸ πρόβλημα, εἴαν ὁ παραδεδομένος ὁμηρικὸς ὕμνος εἰς Ἀπόλλωνα εἶναι εἷς, ἐνιαῖος ὕμνος, ποιηθεὶς ὑπὸ ἑνὸς ποιητοῦ, ἢ ἀποτελεῖται ἐκ περισσοτέρων τμημάτων διαφόρου προελεύσεως, ἀπησχόλησεν ἐπιφανεῖς φιλολόγους καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὑπῆρξεν ἐν τῶν σπουδαιοτάτων τῆς φιλολογίας πρὸ πάντων ἐξ ἀπόψεως μεθόδου ἐπὶ δύο αἰῶνας. Εἶναι λοιπὸν ἄξιον, πρὶν ἢ ἐκθέσωμεν τὰς ἡμετέρας ἀντιλήψεις, νὰ ἐπισκοπήσωμεν συντόμως τὰς σπουδαιότερας μέχρι σήμερον γενομένας ἐργασίας περὶ τοῦ προβλήματος αὐτοῦ, ἄλλως τε καὶ διότι ἐκ τῆς ἐπισκοπήσεως αὐτῆς θὰ δειχθῇ πόσον ἐσφαλμένος ὑπῆρξεν ὁ δρόμος, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησε μέχρι σήμερον ἡ ἔρευνα, πρὸ πάντων δὲ ἡ μέθοδος τῶν χωριζόντων.

Πρῶτος ἐχώριζε τὸν ὕμνον εἰς ὕμνον τοῦ Δηλίου Ἀπόλλωνος καὶ εἰς ὕμνον τοῦ Δελφικοῦ Ἀπόλλωνος ὁ περικλεῆς Γερμανοολλανδὸς φιλόλογος R u h n k e n ¹. Ἡ γνώμη τοῦ Ruhnken ἦτο ὅτι ὁ παραδεδομένος ὕμνος πρέπει νὰ χωρισθῇ εἰς δύο ὕμνους, διότι ὁ στίχ. 165, Ἄλλ' ἄγε δὴ Δητῶ κλπ., δεικνύει τὸν συνήθη ἐπίλογον καὶ τέλος τῶν ὕμνων (σελ. 7). Κατὰ τὸν Ruhnken ὁ δεύτερος ὕμνος, ὁ Δελφικός, ἀρχεται ἀπὸ τοῦ στίχ. 179, ὦ ἄνα καὶ Δυκίην καὶ Μηρονίην κλπ. (σ. 7). Προσεπάθησε δὲ ὁ Ruhnken νὰ στηρίξῃ τὴν γνώμην του, ὡς λέγει σελ. 8, οὐ μόνον εἰς τὴν λογικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν auctoritatem ἀρχαίων συγγραφέων. Ἰσχυρίσθη λοιπὸν (σ. 8) ὅτι ὁ Θουκυδίδης, III 104, γράφων τὸν γὰρ Δηλιακὸν χορὸν τῶν γυναικῶν ὑμνήσας ἐτελεύτα τοῦ ἐπαίνου ἐς τάδε τὰ ἔπη, ἐννοεῖ διὰ τοῦ ἐτελεύτα τοῦ ἐπαίνου τέλος τοῦ ὕμνου εἰς Ἀπόλλωνα ὅτι καὶ ὁ ῥήτωρ Ἀριστείδης λέγων 50,35 (Keir)

1. Τὴν γνώμην του περὶ τοῦ ὁμηρικοῦ ὕμνου εἰς Ἀπόλλωνα διέτύπωσεν ὁ R u h n k e n τὸ πρῶτον ἐν τῇ περιφήμῳ Epistula critica ad Valckenaeum, 1749. Ἡμεῖς παραπέμπομεν εἰς Homeri Hymnus in Cererem, nunc primum editus a Davide Ruhnkenio. Accedunt duæ epistolæ criticae ex editione altera, multis partibus locupletiores, Lugduni Batavorum, MDCCLXXXII, Epistula I. σ. 7 κέ.

διαλεγόμενος (ὁ Ὅμηρος) ταῖς Δηλιάσι καὶ καταλύων τὸ προοίμιον, ἐννοεῖ περαίνων τὸν ὕμνον.

Ὁ Ruhnken ἔθεσε πρόβλημα, περὶ τὸ ὁποῖον ἀσχολεῖται ἡ ἐπιστήμη καὶ μάλιστα δι' ἐπιφανῶν φιλολόγων ἀπὸ τότε μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Ὑπὸ τὴν τεραστίαν ἐπίδρασιν τοῦ περικλεοῦς ἐκείνου φιλολόγου οἱ ἐκδότης ἐξέδιδον ἀντὶ τοῦ παραδεδομένου ἑνὸς δύο ὕμνους.

Πρῶτος ὁ Albert Gemoll, Die homerischen Hymnen, Leipzig, 1888, συνεζήτησε, σελ. 111 κέ., συστηματικώτερον τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Ruhnken καὶ προσεπάθησε νὰ δείξῃ ὅτι ὁ στίχ. 177 *Αὐτὰρ ἐγὼν οὐ λήξω ἐκηβόλον Ἀπόλλωνα* ἀποτελεῖ ἐπιστροφὴν μετὰ μίαν παρέκβασιν εἰς τὸ θέμα, ὅτι τὸ πραγματικὸν τέλος τοῦ ὕμνου εἶναι τὸ παραδεδομένον (σ. 112) καὶ ὅτι ὁ ὕμνος εὐρίσκετο εἰς οἴαν περίπου κατάστασιν ἔχομεν αὐτὸν σήμερον ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀριστοφάνους (σ. 116). Ἀλλὰ καὶ ὁ Gemoll εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ὁ ὕμνος δὲν δίδει τὴν ἐντύπωσιν ἑνὸς ἐνιαίου ὕμνου (σ. 116). Τοὺς στίχ. μάλιστα 305—355 ἔθεώρει ὡσπδήποτε μεταγενεστέραν προσθήκην (σ. 117). Μίαν τῶν σημαντικωτέρων συμβολῶν τοῦ Gemoll θεωροῦμεν τὴν παρατήρησιν αὐτοῦ ὅτι, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι ὁμηρικοὶ ὕμνοι χαρακτηρίζονται ἐκ τῆς ἡρέμου ἐπικῆς διηγήσεως, εἰς τὸν ὕμνον εἰς Ἀπόλλωνα ἐπικρατεῖ τὸ λυρικὸν στοιχεῖον (σ. 111).

Εὐρείαν ἀπήχησιν εἶχον, ὡς ἦτο φυσικόν, αἱ γνώμαι τοῦ Wilamowitz, Die Ilias und Homer, 1916, σελ. 440 κέ. (ἔπειτα καὶ εἰς τὸν Πίνδαρόν του), ὁ ὁποῖος ὑπεστήριξεν ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ δύο ὕμνων, τοῦ Δηλιακοῦ, ἔργου ἀληθινοῦ ποιητοῦ, καὶ μιᾶς Πυθικῆς Συνεχείας, ἔργου ἑνὸς κακοτέχνου (σ. 455). Κατὰ τὸν Wilamowitz ἡ Πυθικὴ αὐτῆ Συνέχεια στερεῖται ἀρχῆς (σελ. 456).

Ὁ Franz Altheim, Die Entstehungsgeschichte des homerischen Apollonhymnos, Hermes, 59, 1924 σελ. 430 κέ., ἀναπτύσσων, ὡς ὁ ἴδιος λέγει (σ. 430—431), γνώμας τοῦ G. Hermann καὶ συμφωνῶν εἰς πολλὰ σημεῖα μὲ τὸν Wilamowitz, ὑπεστήριξεν ὅτι ἐκ τῶν δύο ὕμνων, εἰς τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ χωρισθῇ ὁ παραδεδομένος, ὁ Δηλιακὸς εἶναι νεωτέρα διασκευὴ ἑνὸς ἀρχαίου Δηλιακοῦ ὕμνου, ποιηθέντος τὸν ἑβδομὸν αἰῶνα π.Χ., ὁ δὲ Δελφικὸς ὕμνος, ὡς ἔχει παραδοθῆ, εἶναι ἐν ἐνιαῖον ὄλον, ποιηθὲν ὀλίγον μετὰ τὸ 580 ὑπὸ ποιητοῦ γνωρίζοντος τὴν νεωτέραν διασκευὴν τοῦ Δηλιακοῦ ὕμνου, τὴν ἀποτελοῦσαν τὸ πρῶτον μέρος τοῦ παραδεδομένου ὁμηρικοῦ ὕμνου εἰς Ἀπόλλωνα (σ. 449).

Ὁ Erich Bethe, Der homerische Apollonhymnos und

das Prooimion, Berl. Verh. Sächs. Akademie, Phil. Hist. Kl. 81, 1931, 2 τευχ., με τὴν ἀνατομικὴν μάχαιραν τοῦ αὐστηροῦ ἀναλυτικοῦ ὑπεστήριξεν ὅτι ὁ παραδεδομένος ὕμνος σύγκεται ἀπὸ ξένα πρὸς ἄλληλα τμήματα συνεσωρευμένα (σ. 12), διασπῶντα ἄλληλα, ὡς τὸ περιέργως ἀδέξιον ἐπεισόδιον τῆς γεννήσεως τοῦ Τυφάνου (σελ. 11). Δὲν ἔχει καμμίαν ποιητικὴν ἀξίαν, ὧν ἔργον οὐχὶ ποιητοῦ οὐδὲ ραψωδοῦ, ἀλλ' ἀτέχνου συλλογέως (σ. 24) ¹.

Ἀντιθέτως πρὸς τὸν Bethe ὁ μαθητὴς τοῦ Wilamowitz F. Jacoby, Der homerische Apollonhymnos, SB (Berlin) 1933, ὑπεστήριξε μὲν τὰς ἀπόψεις τοῦ διδασκάλου του, ὅτι ὁ παραδεδομένος ὕμνος ἀποτελεῖται ἐκ δύο, προσεπάθησεν ὅμως νὰ δείξῃ ὅτι, παρ' ὅτι ὑπάρχει διαφορὰ κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν εἰς τοὺς δύο ὕμνους, διότι ὁ ποιητὴς τοῦ Δηλιακοῦ εἰσέρχεται *in medias res*, ὁ δὲ τοῦ Δελφικοῦ ἀρχεται ἀπὸ οὐδὲν *Ledaë* (σ. 59), ὁ ποιητὴς τοῦ Δελφικοῦ ὕμνου εἶχε τάλαντον καὶ εἰργασθῆ με σχέδιον (σ. 59 – 50) καὶ ἦτο πᾶν ἄλλο ἢ κακότεχνος (σ. 72). Περὶ τοῦ ἐπεισοδίου τῆς γεννήσεως τοῦ Τυφάνου λέγει ὅτι εἶναι «*ein in sich geschlossenes Stück von grosser Eigenart*» (σ. 65) καὶ ὅτι πρόκειται περὶ μεταγενεστέρης παρεμβολῆς.

Ὁ ἐκδότης τῶν Ὑμνων Jean Humbert, Homère, Hymnes, Paris, «Les belles lettres» 1941, δέχεται (σ. 67 κέ.), ὅτι ὁ παραδεδομένος ὕμνος ἀποτελεῖται ἐκ δύο ὕμνων, τοῦ Δηλιακοῦ, ποιηθέντος ὑπὸ Ἰωνος περὶ τὸ 700 π.Χ. (σ. 76), καὶ τῆς Πυθικῆς Συνεχείας, ποιηθείσης ὑπὸ Φωκέως ἢ μᾶλλον Βοιωτοῦ ὀλίγον μετὰ τὸ 590 π.Χ., ἀρχομένης δὲ ἀπὸ τοῦ στίχ. 179 (σ. 77) ². Τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Humbert δὲν στηρίζονται κυρίως εἰς τὰς ἀρχαίας μαρτυρίας, ἀλλὰ εἰς τὴν «*évidence interne*» (σ. 69), ἡ ὁποία διὰ πολλῶν χαρακτηριστικῶν «*εὐνοεῖ ἀπολύτως*» τὴν παραδοχὴν τῆς θέσεως τῶν ὑπηστηριζόντων τὸ χωριστὸν τοῦ Δηλιακοῦ ὕμνου ἀπὸ τὴν Πυθικὴν Συνέχειαν. Ὁ Δηλιακὸς ὕμνος ὑμνεῖ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν τελετῶν, ἐν ᾧ ἡ Πυθικὴ Συνέχεια εἶναι πλήρης «*des revendications d'un véritable imperialisme spirituel*» (σ. 69) καὶ ὁ ποιητὴς αὐτῆς ἐστερημένος τάλαντου κατὰ τὴν «*ῥοθὴν*» κρίσιν τοῦ Wilamowitz (σ. 69).

1. Ὁ Bethe ἐπαναλαμβάνει καὶ εὐρύνει γνώμας τῶν Heyne καὶ Groddeck ἰδὲ E. Dreyer, Der Homerische Apollonhymnos ἐν Forschungen und Fortschritte 1936, σ. 32.

2. Ἀνακριβῶς ὁ Nilsson, GGR I σ. 522, λέγει ὅτι δὲν εἶναι σαφὴς ἡ θέσις τοῦ Humbert.

Τοῦ Engelbert Dregur ἡ ἐργασία, *Der homerische Apollonhymnos, eine methodologische Studie*, Mnemosyne, 3 σειρ. τόμ. V, 1937, σ. 81 κέ., συνέβαλεν εἰς τὴν προώθησιν τοῦ προβλήματος, διότι προσεπάθησε νὰ δείξῃ ὅτι οὐδεμία τῶν ἀρχαίων μαρτυριῶν εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ τεθῆ ὡς βᾶσις τῆς φιλολογικῆς ἐργασίας πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος καὶ οὕτω πρόκειται νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸ παραδεδομένον κείμενον (σ. 107). Ὁ Dregur προσπαθεῖ διὰ τῆς ἐργασίας του νὰ δικαιώσῃ τὸν Ruhnken, ὑποστηρίζων ὅτι ἡ Πυθικὴ Συνέχεια τοῦ παραδεδομένου ὕμνου, ἡ ὁποία εἶναι γεγραμμένη μὲ κύριον σκοπὸν νὰ γίνῃ Δελφικὸς ὕμνος (σ. 129), εἶναι διάφορος κατὰ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὴν τέχνην τοῦ Δελφικοῦ ὕμνου, τοῦ ὁποίου θαυμάζει τὴν τέχνην (σ. 121), προέρχεται δὲ ἀπὸ ἀρχικῶς αὐτοτελῆ Πυθικὸν ὕμνον, τεχνικῶς κατώτερον καὶ ἠνώθη μετὰ τοῦ Δηλιακοῦ ἐκ συμπτώσεως (σ. 130). Κατὰ τὸν Dregur ὁ Δηλιακὸς ὕμνος περατοῦται εἰς στίχ. 205—206, διότι ἐκεῖ περατοῦται τὸ θέμα τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀπόλλωνος (σ. 120). Μὲ τὴν ἀνοδὸν τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὸν Ὀλυμπον, στίχ. 186 κέ., ἡ γέννησις τοῦ θεοῦ λαμβάνει τὸ φυσικὸν της τέλος (σ. 119). Μία ἄλλη ἀποψις τοῦ Dregur εἶναι σπουδαία, ὅτι τὸ ἐπεισόδιον τῆς γεννήσεως τοῦ Τυφάονος, παρ' ὅτι εἶναι παραλόγως συνδεδεμένον πρὸς τὸν ὕμνον, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐνοχλῆ, διότι τοιαῦτα ἐπεισόδια ἀνήκον εἰς τοὺς μύθους τῆς Πυθικῆς λατρείας, τῶν ὁποίων τὰς λεπτομερείας δὲν γνωρίζομεν¹.

Κατὰ τῆς ἐνότητος τοῦ ὕμνου ἐτάχθη καὶ ὁ L. Deubner, *Der homerische Apollonhymnos*, Berlin 1938 (SBBerl. Phil.-hist. Kl. 1938, 24), ὑποστηρίξας ὅτι ὁ παραδεδομένος ὕμνος εἶναι σύνδεσις τριῶν διαφόρων ὕμνων γενομένη ὑπὸ γραμματικοῦ τινος ἢ ῥαψωδοῦ.

Καὶ ὁ θρησκευολόγος Nilsson δέχεται ὅτι ὁ ἡμέτερος ὕμνος δὲν ἐποιήθη οὔτε εἰς τὸν αὐτὸν τόπον οὔτε ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ ἕνεκα τῆς παρατηρουμένης ἐν αὐτῷ διαφορᾶς τοῦ «Gesichtskreises»².

Τὸ ἐνιαῖον τοῦ ὕμνου ὑπεστηρίχθη κατὰ τὴν τετάρτην κυρίως δεκαετίαν τοῦ τρέχοντος αἰῶνος, παρ' ὅτι ἐνιζούσας τάσεις εὐρίσκομεν καὶ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, ὅτε ἐμεσουράνουν αἱ ἀπόψεις τοῦ Ruhnken.

Ὁ Franz Dornseiff, *Die archaische Mythenerzählung*,

1. Περιληπτικώτερον τὰς ἀπόψεις του ὁ Dregur ἐδημοσίωσεν ἐν *Forschungen und Fortschritte*, 1936, σ. 3 κέ.

2. GGR I σ. 522.

Folgerungen aus dem homerischen Apollonhymnos, Berlin und Leipzig, 1933, ὑπεστήριξεν ὅτι ὁ παραδεδομένος ὁμηρικὸς ὕμνος εἰς Ἄπόλλωνα εἶναι ἐνιαῖος, ἔχει καλῶς μελετημένην διάρθρωσιν (σ. 14), ποιηθεὶς ὑπὸ ἐνὸς ποιητοῦ μεταξὺ 582 καὶ 548 π.Χ. (σ. 14–15). Βασικὸν ἐπιχείρημα τοῦ Dornseiff εἶναι ὅτι ὁ Ἄπόλλων τοῦ πρώτου ὑποτιθεμένου αὐτοτελοῦς μέρους τοῦ ὕμνου γνωστοποιεῖ ἐν πρόγραμμα, «sein Lebensprogramm» (σ. 7), ἀποτελούμενον ἐκ τριῶν σημείων, τὰ ὁποῖα πραγματοποιοῦνται ἐν τῷ ὕμνῳ, ὡς ἔχει παραδοθῆ.

Τὸ βιβλίον τοῦ Dornseiff οὐχὶ τόσο ἐνεκα τοῦ βασικοῦ ἐπιχειρήματος τοῦ συγγραφέως ὑπὲρ τοῦ ἐνιαίου τοῦ ὕμνου, ὅσον ἐνεκα τῶν γνωμῶν αὐτοῦ περὶ τοῦ ποιητοῦ τοῦ ὕμνου, περὶ τῆς καλουμένης σφραγίδος κλπ., προεκάλεσεν ἀντίδρασιν καὶ πόλεμον ἐκ μέρους διαπρεπῶν φιλολόγων, τοῦ Maas (DLZ, 12 Νοεμβρίου 1933, στήλ. 2168), τοῦ Pfeiffer (Gnomon, 1933, σ. 611 κέ.), τοῦ Pfister (Phil. Woch., 10 Φεβρουαρίου 1934, στήλ. 150 κέ.), τοῦ Jacoby (ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ, 28 Ἰουλίου 1934, στήλ. 844 κέ. ὑπὸ τὸν τίτλον Was heisst ἔπαινος). Εἰς τὸν Pfister ἀπήντησεν ὁ Dornseiff, διεξοδικώτερον μὲν ἐν Phil. Woch., 19 Μαΐου 1934, στήλ. 559–560, δι' ἄρθρου ὑπὸ τὸν τίτλον Was heisst ἔπαινος, συντομώτατα δὲ καὶ συμπληρωματικῶς ἐν τῷ φυλλαδίῳ Nochmals der homerische Apollonhymnos, eine Gegenkritik, Greifswalder Beiträge, Heft 8, 1935, ἐν ᾧ ἀπήντησε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τρεῖς μνημονευθέντας φιλολόγους, Ἄλλὰ καὶ ὁ Bethe ἐπολέμησε τὰς ἀπόψεις καὶ τὴν μέθοδον τοῦ Dornseiff ἐν Hermes, 1935, σ. 46 κέ. δι' ἄρθρου ὑπὸ τὸν τίτλον Homerphilologie heute und künftige, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπήντησε ὁ Dornseiff ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ τοῦ ἰδίου ἔτους, σ. 241 κέ., δι' ἄρθρου ὑπὸ τὸν τίτλον Homerphilologie. Ὁ Dornseiff ἐδημιούργησε τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς enfant terrible τῆς φιλολογίας, ἀλλὰ τὸ σημαντικὸν συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον ἐξάγεται ἐκ τῶν κριτικῶν καὶ ἀντικριτικῶν αὐτῶν εἶναι ὅτι, διὰ νὰ ἐξετάσωμεν γονίμως τὸ πρόβλημα τῆς ἐνότητος τοῦ ὕμνου, πρέπει νὰ ἀλλάξωμεν μέθοδον. Καὶ τὴν ἀλλαγὴν τῆς μεθόδου, τοῦλάχιστον τὴν ἀνακίνησιν τοῦ ζητήματος τῆς ἀλλαγῆς, δὲν δεικνύουν μόνον φαινόμενα ὡς ἡ πικρὰ ὁμολογία τῆς μονώσεως ἐνὸς Bethe (Hermes, ἔ.ἄ., σ. 47), ἀλλὰ καὶ ἐργασίαι ὡς αἱ μνημονευθεῖσαι ἀνωτέρω τοῦ Dregur καὶ τοῦ Deubner, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπήντησεν ὁ Dornseiff ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ Echtheitsfragen antik-griechischer Literatur, Berlin, 1939. Εἰς τὸν Dregur ἀπαντᾷ ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τοῦ βιβλίου τούτου, τῷ ἐπιγραφομένῳ Theognis, προσπαθῶν νὰ ἀντικρούσῃ ὅσα ὁ Dregur προέβαλε κατὰ

τοῦ βασικοῦ του ἐπιχειρήματος (σ. 10), εἰς δὲ τὸν Deubner διὰ τοῦ τελευταίου κεφαλαίου, τοῦ ἐπιγραφομένου *Der neuzerlegte homerische Apollonhymnos*, ἐνθα «*temperamentvoll*» (Albert v. Blumenthal ἐν *Gnomon*, τόμ. 19, 1943, σ. 289) ἀντικρούει τὸν Deubner ὑπεραμυνόμενος τοῦ ἐνιαίου τοῦ ὕμνου. Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι ὁ Dornseiff ἐνταῦθα, σ. 84, λέγει ὅτι τὸ ἐνιαῖον τοῦ ὕμνου δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ ἀποδεχθῶμεν, ἐπειδὴ ἀφ' ἑνὸς μὲν παρεδόθη, ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ ἐνστάσεις κατὰ τούτου δὲν εἶναι ἐπαρκεῖς.

Τὴν ἐνότητα τοῦ ὕμνου ὑπεστήριξαν καὶ οἱ ἐκδόται τῶν ὁμηρικῶν ὕμνων Allen-Halliday-Sikes², σ. 186 κέ., ἐκ λόγων ἐσωτερικῶν (σ. 187), καὶ ἐξωτερικῶν (σ. 186). Κατ' αὐτοὺς ὑποκείμενον τοῦ ὕμνου εἶναι α) ὁ Δῆλιος Ἄπολλων καὶ ἡ Δηλιακὴ ἑορτὴ καὶ β) ὁ Πύθιος Ἄπολλων καὶ ἡ ἴδρυσις τοῦ Δελφικοῦ μαντείου.

Καὶ τοῦ ἡμετέρου Ἰωάν. Θ. Κακριδῆ ἡ συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν περὶ τὸν ὁμηρικὸν ὕμνον εἰς Ἄπολλωνα προβλημάτων καθόλου, ἰδίᾳ δὲ τοῦ προβλήματος τῆς ἐνότητος τοῦ ὕμνου, εἶναι ἀξιόλογος. Διὰ τῆς μελέτης αὐτοῦ *Zum homerischen Apollonhymnos*, *Philologus*, N.F. XLVI, 1937, σ. 104 κέ., ἔδειξε τὸν ἐπιδοτικὸν χαρακτῆρα τῆς διηγήσεως ἐν τῷ ὕμνῳ, ἡ ὁποία κορυφοῦται ψυχολογικῶς κατὰ τὰ περὶ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ μαντείου (σ. 108). Διὰ τῶν κριτικῶν αὐτοῦ εἰς τὰς ἀνωτέρω μνημονευθείσας ἐργασίας τοῦ Dregur (*DLZ*, 3 Ἰουλίου 1938, στήλ. 947 κέ.) καὶ ἰδίως τοῦ Deubner (*Gnomon*, 16, 1940, 451 κέ.) προσεπάθησε νὰ δείξῃ ὅτι ἡ μέθοδος τῶν Ἀναλυτικῶν δὲν ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν καλλιτεχνικῶν μυστικῶν τοῦ ὕμνου (*Gnomon*, ἔ.ἀ. σ. 455). Διὰ τοῦ πέμπτου κεφαλαίου τοῦ ἔργου του *Ὀμηρικὲς ἔρευνες*, Ἀθήνα, 1943, σ. 144 κέ., προσεπάθησε νὰ δείξῃ (σ. 149) «τὴν ἀντιστοιχίαν ποὺ παρουσιάζει ἡ δεύτερη συνάθροιση τῶν θεῶν στὸν Ὀλυμπο (182–206) ...μὲ τὴν συνάθροιση τῶν Ἰώνων στὴ Δῆλο (146–164)». Τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα προβάλλει ὁ Κακριδῆς εἶναι πειστικά, ἀλλὰ δὲν ἀποδεικνύεται δι' αὐτῶν ἡ ἐνότης τοῦ ὕμνου εἰ μὴ μόνον μέχρι τοῦ στίχ. 206, τὸν ὁποῖον ὁμως στίχον θεωρεῖ, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, σ. 289, ὁ Dregur τέλος τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ὕμνου. Σημαντικώτερα θεωροῦμεν τὰ ἐπιχειρήματα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Κακριδῆς (σ. 156 κέ.) συμπληρώνει τὴν βασικὴν θέσιν τοῦ Dornseiff. Ταῦτα δὲ εἶναι ἀνάπτυξις ὧσων ὁ Κακριδῆς ἔγραψεν ἐν τῇ ἀνωτέρω μνημονευθείσῃ ἐργασίᾳ αὐτοῦ *Zum homerischen Apollonhymnos* περὶ τῆς αὐξήσεως ἐν τῇ διηγήσει. Αἱ

ὁμοιότητες ἐξ ἄλλου, τὰς ὁποίας εὐρίσκει εἰς τοὺς στίχους 177 – 185 καὶ τὴν πρώτην σκηνὴν τοῦ Α, τὰς ὁποίας ὁ Κακριδῆς θεωρεῖ δάνεια ἐκ τῆς Ἰλιάδος, εἶναι πολλοῦ ἐνδιαφέροντος, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. Τὰς ὁμοιότητας ταύτας παραθέτει καὶ ἐν Γνωμονι, ἔ.ἀ. σ. 454.

Τοῦ S. E i t r e m ἡ μικρὰ ἐργασία Ad homericum hymnum in Apollinem, Varia, 87, Symbolæ Osloenses, 18, 1938, σ. 128 κέ., εἶναι σπουδαία συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τοῦ προβλήματος τῆς ἐνότητος τοῦ ὕμνου, διότι ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῶν μελετῶν εἰς ἀντιστοιχίας καὶ συμφωνίας πραγματικῆς φύσεως μεταξὺ τῶν καλουμένων πρώτου καὶ δευτέρου μέρους τοῦ ὕμνου. Ὁ Eitrem δέχεται ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἴδρυσεν τρεῖς βωμούς, ἐν Δήλῳ, Τελφούσῃ καὶ Κρίσῃ, ἓνα δὲ ναόν, τὸν ἐν Δελφοῖς, ἐπομένως ἐν χρηστήριον ἀνθρώποισι, οὕτω δὲ αἴρεται ἡ ἀντίφασις τῶν στίχ. 80 – 81 ἐνθάδε μιν πρῶτον τεύξειν περικαλλέα νηὸν | ἔμμεναι ἀνθρώπων χρηστήριον..., πρὸς τοὺς στίχους 214 – 215 Ἦ ὡς τὸ πρῶτον χρηστήριον ἀνθρώποισι | ζητεύων κατὰ γαῖαν ἔβης... (σελ. 130). Ἡ συμφωνία ἐπίσης τῶν στίχων 132 χρῆσω δ' ἀνθρώποισι Διὸς νημερτέα βουλήν καὶ 253 – 254, 293 – 294 ἐγὼ νημερτέα βουλήν | πᾶσι θεμιστεύοιμι χρέων ἐνὶ πόνι νηῶ καὶ 394 ἱερά τε ῥέξουσι καὶ ἀγγελέουσι θεμιστάς (σ. 131), ἡ ὁμοιότης τῶν ἀντιδράσεων τῆς Γῆς πρὸς τὴν μαιεύουσαν Εἰλείθυιαν, στίχ. 118, καὶ πρὸς τὴν μαγεύουσαν Ἥραν, στίχ. 341, ἡ συμφωνία τῶν στίχων 29, 81 καὶ 161, 298, 483 περὶ τῆς ἀπολύτου ἐπικρατήσεως εἰς ὅλον τὸν κόσμον τοῦ χρηστηρίου τοῦ Ἀπόλλωνος (σ. 133), ἀποδεικνύουν κατὰ τὸν Eitrem τὴν συνέχειαν καὶ τὸ ἐνιαῖον τοῦ ὕμνου.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἐνότητος τοῦ ὁμηρικοῦ ὕμνου εἰς Ἀπόλλωνα δὲν ἐλύθη μέχρι σήμερον, διότι καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν τίθεται καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἀντιμετωπίζεται εἶναι ἐσφαλμένος. Ἀντὶ δηλαδὴ νὰ ἐρωτᾶται ἂν πρόκειται περὶ ἐνὸς ἢ περισσοτέρων ὕμνων, οἱ ὁποῖοι ἀπαρτίζουν τὸν παραδεδομένον, ἂν τὰ μέρη, ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται ὁ ὕμνος οὗτος, εἶναι σύμφωνα ἢ διάφορα πρὸς ἀλληλα, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξετασθοῦν τὰ ἑξῆς : Εἰς ποιητῆς θέλων νὰ ὑμνήσῃ τὸν Ἀπόλλωνα πρὸ τίνος ὑλικοῦ εὐρίσκετο, ποῖα στοιχεῖα ἐκ τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ ἐξέλεξε, ποῖα νέα στοιχεῖα ἐδημιούργησε ἢ γνωστὰ κατὰ νέον τρόπον ἐνεφάνισε καὶ πῶς ἐξεμεταλλεύθη τὸ ὑλικόν του ἥτοι εἰς τί συνίσταται ἡ τέχνη αὐτοῦ. Ὁ ποιητῆς αὐτὸς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν μίαν λατρευτικὴν πραγματικότητα σχετικὴν πρὸς τὸν θεόν, τὸν ὁποῖον ἤθελε νὰ ὑμνήσῃ, εὐρίσκετο πρὸ ἀπεράντου μυθικοῦ ὑλικοῦ σχετιζομένου πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα,

εἶχεν ἐνώπιόν του καὶ ὕμνους ἀναφερομένους εἰς τὴν γέννησιν καὶ τὰς περιπλανήσεις, τὰς κατακτήσεις καὶ τὰς ἐπεκτάσεις τῆς κυριαρχίας τοῦ Ἄπολλωνος. Ὅτι τὰ ἀνωτέρω, κυρίως τὸ μυθικὸν ὑλικὸν καὶ τοὺς ὕμνους, εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ ποιητής, μανθάνομεν ἐκ τοῦ ὕμνου, στίχ. 19 κέ.

*Πῶς τ' ἄρ σ' ὑμνήσω πάντως εὐνυμνον ἔόντα ;
Πάντη γάρ τοι, Φοῖβε, νόμος βεβλήσεται ᾠδῆς κλπ.*

καὶ στίχ. 207 κέ.

*Πῶς τ' ἄρ σ' ὑμνήσω πάντως εὐνυμνον ἔόντα ;
ἢ ἔ σ' ἐνὶ μνηστῆσιν αἰείδω καὶ φιλότιτι κλπ.*

Οἱ στίχοι ἐξ ἄλλου 25 ἢ ὡς σε πρῶτον Λητώ τέκε χάσμα βροτοῖσιν καὶ 214 – 215 ἢ ὡς τὸ πρῶτον χρηστήριον ἀνθρώποισι ζητεύων κατὰ γαῖαν ἔβης, δεικνύουν ἐπὶ ποίων σημείων νομίζει σκοπιμώτερον ὁ ποιητής νὰ ἐπιμείνῃ κατὰ τὴν ἐξύμνησιν τοῦ Ἄπολλωνος. Ἡ πραγμάτωσις τῶν τρόπων τινὰ δηλώσεων τούτων τοῦ ποιητοῦ ἐδημιούργησε τὴν θεωρίαν περὶ δύο ὕμνων κλπ. ἐν ᾧ πρόκειται περὶ ἀπλῆς πραγματοποιήσεως τῆς ἐκλογῆς τοῦ ποιητοῦ.

Πλὴν τούτων πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἦτο φυσικὸν καὶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἔπους νὰ μὴ ἀποφύγῃ ὁ ποιητής αὐτός, ἐπειδὴ ἦτο Ἕλλην καὶ βασικὸν στοιχεῖον τῆς παιδείας αὐτοῦ ἦτο ὁ Ὅμηρος.

Ὁ ποιητής τοῦ παραδεδομένου ὕμνου ἐποίησε τὸν ὕμνον αὐτὸν παραλαβὼν ἐκ τοῦ ἔπους ἢ ἐκ πηγῶν τοῦ ἔπους, ἐκ τῶν μύθων καὶ τῆς ποιήσεως τῶν τεμενῶν, τῆς ὑμνούσης τὰς ἀρετὰς καὶ ἐξηγούσης τὰ αἷτια τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐπικράτησιν τοῦ θεοῦ, μεταχειρισθεῖς δὲ καὶ τὴν περὶ ἑαυτὸν λατρευτικὴν πραγματικότητα. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἦσαν ἑτερογενῆ καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συμφωνοῦν πρὸς ἀλληλα, προκειμένου μάλιστα περὶ τοῦ Ἄπολλωνος, γεγονὸς τὸ ὁποῖον παρήγαγε τοὺς ἐρευνητὰς εἰς τὴν παραδοχὴν παρεμβολῶν, ἀσυμφωνιῶν κλπ. Πῶς ὅμως ἐστάθη ἀπέναντι τῶν στοιχείων αὐτῶν ὁ ποιητής, πῶς τὰ ἐμόρφωσε καὶ κυρίως τί σχέδιον ἠκολούθησε, θὰ δειχθῆ καλύτερον, ἐὰν παρακολουθήσωμεν αὐτὸν τὸν ὕμνον.

Τὴν ἀρχὴν τοῦ ὕμνου ἀποτελεῖ εἰκὼν τῆς εἰσόδου τοῦ Ἄπολλωνος εἰς τὸ Διὸς δῶμα, ὅτε τιταίνει τὰ φαίδιμα τόξα του, διὰ τῶν ὁποίων προκαλεῖ τρόμον εἰς τοὺς θεούς, οἱ ὁποῖοι ἐγείρονται καθὼς πλησιάζει ὁ Ἄπολλων. Μόνον ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Λητώ δὲν φοβοῦνται. Ἡ Λητώ μάλιστα χαλαρώνει τὸ τόξον, κλείει τὴν φαρέτραν καὶ ἀναστᾷ τὸν

ὄπλισμόν τοῦ υἱοῦ τῆς ἐπὶ χρυσοῦ πασσάλου, καθίζει ἐπὶ θρόνου τὸν Ἄπόλλωνα, εἰς τὸν ὁποῖον προσφέρει ὁ Ζεὺς νέκταρ, ἔπειτα δὲ κάθηνται οἱ ἄλλοι θεοί. Ἡ Λητώ χαίρει, διότι ἐγέννησε υἱὸν τοξοφόρον καὶ καρτερόν. Ὁ ποιητὴς λοιπὸν ἀρχίζει τὸν ὕμνον εἰς τὸν Ἄπόλλωνα μὲ μίαν εἰκόνα καταλληλοτάτην διὰ τὴν ἔξαρσιν τῆς δυνάμεως τοῦ Ἄπόλλωνος (στίχ. 1 – 13). Ὑμνον εἰς Ἄπόλλωνα ποιεῖ, τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ ἐξυμνεῖ, καταλληλότατα λοιπὸν παρουσιάζει πρὸς δημιουργίαν ἐντυπώσεως ὅ,τι περισσότερο δεικνύει τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ, τὸν θεὸν τιταίνοντα τὰ ἔνδοξα τόξα καὶ τὸν ἐκ τῆς τοιαύτης ἐμφανίσεως τοῦ θεοῦ τρόμον τῶν ἄλλων «δαιμόνων». Τὴν εἰκόνα δὲν δημιουργεῖ ὁ ποιητὴς τοῦ ὕμνου, τὴν ἐκμεταλλεύεται ὅμως, οὐ μόνον πρὸς δημιουργίαν ἐντυπώσεως, ἀλλὰ καὶ διότι ἐκ ταύτης φυσικὴ εἶναι διὰ τοῦ χαιρετισμοῦ πρὸς τὴν Λητώ (στίχ. 14 – 18) ἡ μετάβασις εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἄπόλλωνος. Ὅτι ὁ χαιρετισμὸς πρὸς τὴν Λητώ εἶναι τέχνη πρὸς μετάβασιν εἰς τὴν διήγησιν τῆς γεννήσεως τοῦ Ἄπόλλωνος, δεικνύεται ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ποιητοῦ τῆς εἰκόνας τοῦ Ἄπόλλωνος, ἥτις εἶναι τόσον ζωηρά, ὥστε διὰ τοῦ στίχ. 19 στρέφεται πρὸς τὸν Ἄπόλλωνα, πράγμα τὸ ὁποῖον περιφρονεῖ τὸν συνήθη ἐκφραστικὸν τύπον, καθ' ὃν θὰ ἔπρεπε νὰ κατονομάσῃ τὸν Ἄπόλλωνα.

Ὁ ποιητὴς εὐρίσκεται πρὸ ἀπεράντου ὕλης, τὴν ὁποίαν δὲν θέλει ἢ δὲν δύναται νὰ χρησιμοποίησῃ ὁλόκληρον κατὰ τὴν ἐξύμνησιν τοῦ θεοῦ. Αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἔχουν οἱ στίχοι 19 κέ.

*Πῶς τ' ἄρ σ' ὑμνήσω πάντως εὔμνον ἔόντα ;
Πάντη γάρ τοι, Φοῖβε, νόμος βεβλήσθαι ὠδῆς
ἡμὲν ἂν' ἠπειρον πορτιτρόφον ἠδ' ἀνὰ νήσους.*

Τὸ πολυῦμνητον αὐτὸ τοῦ Ἄπόλλωνος ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι, στίχ. 22 κέ.

*πᾶσαι δὲ σκοπιαί τοι ἄδον καὶ πρόωνες ἄκροι
ὕψηλῶν ὄρέων ποταμοὶ θ' ἄλαδε προρέοντες
ἄκται τ' εἰς ἄλα κεκλιμέναι λιμένες τε θαλάσσης.*

Ἡ φοίτησις τοῦ Ἄπόλλωνος εἰς ὅλα ταῦτα τὰ μέρη ἐδημιούργησε κατὰ τὸν ποιητὴν μας τὴν πολυυμνίαν τοῦ Ἄπόλλωνος. Ἄν σκεφθῶμεν βαθύτερον τὸ πράγμα αὐτό, θὰ ἴδωμεν ὅτι διὰ τὸν ποιητὴν μας ὁ Ἄπόλλων εἶναι περισσότερο γήϊνος ἢ Ὀλύμπιος, ἐπομένως οἱ ὕμνοι, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐνώπιόν του, ἦσαν ὕμνοι ἀναφερόμενοι κυρίως εἰς τὴν θρησκείαν καὶ λατρείαν τῶν τεμενῶν.

Μετὰ τὰ γενικά ταῦτα ἔχομεν τὴν μεταβατικὴν ἐρώτησιν στίχ. 25 κέ.

*ἦ ὣς σε πρῶτον Λητὼ τέκε χάσμα βροτοῖσιν
κλινθεῖσα πρὸς Κύνθος ὄρος κραναῆ ἐνὶ νήσῳ
Δήλῳ ἐν ἀμφιρῦτῃ—ἐκάτερθε δὲ κῦμα κελαινὸν
ἐξήει χέρσονδε λιγυπνοίοις ἀνέμοισιν—
ἔνθεν ἀπορνύμενος πᾶσι θνητοῖσιν ἀνάσσεις ;*

διὰ τῆς ὁποίας ὁ ποιητὴς ἀρχίζει τὴν διήγησιν τῶν κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀκολουθεῖ λοιπὸν ἡ ὀνομασία τῶν τόπων, εἰς οὓς ἐπλανήθη ἡ Λητὼ μέχρις ὅτου φθάσῃ εἰς Δῆλον (30—44), περὶ ᾧ λέγεται, στίχ. 47, ὅτι *μαλ' ἐτρόμεον καὶ ἐδείδισαν* νὰ γεννήσῃ ἡ Λητὼ εἰς αὐτούς. Οἱ στίχ. 51—60 διηγοῦνται τὰς προτάσεις τῆς Λητοῦς πρὸς τὴν Δῆλον νὰ δεχθῆ νὰ τεχθῆ ἐν αὐτῇ ὁ Ἀπόλλων, νὰ δεχθῆ νὰ γίνῃ ἕδος τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ νὰ ἰδρυθῆ ἐκεῖ *πίων νηὸς* τοῦ θεοῦ. Ταῦτα βεβαίως εἶναι ἐξυψωτικά τῆς Δήλου, ἀλλὰ καὶ δεικτικά τῆς σημασίας τοῦ γεννηθησομένου Ἀπόλλωνος.

Ἡ Δήλος δέχεται, ἀλλὰ ἐκφράζει πρῶτον μὲν φόβον μήπως τικτόμενος ὁ Ἀπόλλων πλήξῃ διὰ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ—τόσην δύναμιν θὰ ἔχῃ—τὴν νῆσον καὶ βυθίσῃ αὐτήν, ἔπειτα δὲ προβάλλει ὄρον, νὰ ἀναλάβῃ ἡ Λητὼ δι' ὄρκου ὅτι ὁ Ἀπόλλων θὰ ἰδρῦσῃ ἐκεῖ μεγαλοπρεπῆ ναόν, ὅστις θὰ ἀποβῆ τὸ περιφημότερον χρηστήριον τοῦ θεοῦ (62—82). Ἀκολουθεῖ ὁ ὄρκος τῆς Λητοῦς (84—88), ἐν ᾧ λέγει μὲν ἡ Λητὼ πρὸς τὴν Δῆλον, στίχ. 88, *τίσει δὲ σέ γ' ἔξοχα πάντων, ἀλλ' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διαβεβαιώνει μετ' ἐμφάσεως, εἶναι ὅτι Φοίβου τῆδε θυώδης ἔσσειται αἰεὶ | βωμὸς καὶ τέμενος* (87—88). Οἱ στίχοι 87—88 ἀποτελοῦν καθ' ἡμᾶς σπουδαῖον ἐπιχείρημα, ὅχι ὅτι ὁ Δηλιακὸς ὕμνος εἶναι ἀρχαιότερος τῆς Πυθικῆς Συνεχείας, ὡς συνάγει ὁ χωρίζων Humbert (σ. 82 σημ. 3), ἀλλ' ἀντιθέτως ὅτι ὁ ποιητὴς τοῦ ὕμνου γνωρίζει παράδοσιν περὶ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἐν Δελφοῖς χρηστηρίου, διότι, ὡς διατυποῦται ὁ ὄρκος τῆς Λητοῦς, *πραγματικὰ εἰς αὐτὸ τὸ μέρος θὰ ὑπάρχῃ πάντα ἐν ἐνεργείᾳ βωμὸς καὶ τέμενος τοῦ Φοίβου, θὰ σέ τιμήσῃ δὲ βέβαια ἐξόχως ἐξ ὄλων, δὲν εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὸ μεγίστου κύρους χρηστήριον τῶν Δελφῶν, ἥτοι ζητεῖ μὲν ἡ Δήλος χρηστήριον, ἡ ἀπάντησις ὅμως τῆς Λητοῦς εἶναι μὲν ἱκανοποιητικὴ διὰ τὴν Δῆλον, ἀλλ' ἀσαφὴς ὡς πρὸς τὸ αἶτημα τοῦ χρηστηρίου. Ὅτι δὲ ἡ Λητὼ διὰ τῆς ἀπαντήσεώς της δὲν ἐννοεῖ τὸ ζητούμενον ὑπὸ τῆς Δήλου χρηστήριον, ἀλλ' ἀπλῶς μεγίστην τιμὴν πρὸς τὴν νῆσον, ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν στίχων 135—164, ἐν οἷς περιγράφεται ἡ Δηλιακὴ*

έορτή, εἰς τὴν ὁποῖαν συνέρχονται οἱ Ἰάονες ἄθροοι (152) καὶ ἐορτάζοντες τιμοῦν καὶ τὴν νῆσον, ἣ ὁποία χαίρει, διότι ὁ Ἀπόλλων αὐτὴν φίλησε κηρόθι μάλλον (138), ἀλλ' ἐν τῇ πραγματοποιήσει τοῦ ὄρκου τῆς Λητοῦς οὐδὲν περὶ χρηστηρίου ἀναφέρεται. Ἡ περιγραφή τῆς Δηλιακῆς ἐορτῆς εἶναι ἡ ἐπαλήθευσις τοῦ ὄρκου τῆς Λητοῦς, ὁ ὁποῖος οὕτω ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ τὸ αἷτιον, διατι δὲν ἰδρῦθη τὸ χρηστήριον ἐν Δήλῳ.

Ἐν τῇ διηγῆσει τῶν κατὰ τὸν τοκετὸν τοῦ Ἀπόλλωνος παρατηρητέα πρῶτον ἢ διάρκεια τῶν ὠδίνων, στίχ. 91 – 92, *Λητώ δ' ἐννῆμαρ τε καὶ ἐννέα νύκτας ἀέπτοις | ὠδίνεσσι πέπαρτο*, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δεικνύει ὅτι πρόκειται νὰ γεννηθῇ μέγας θεός, δεύτερον δὲ ἡ ζηλοτυπία τῆς Ἥρας, στίχ. 100 – 101, *ὄτ' ἄρ' υἷὸν ἀμύμονά τε κρατερόν τε | Λητώ τέξεσθαι καλλιπλόκαμος τότε ἔμελλεν*. Καὶ τὴν διάρκειαν τῶν ὠδίνων τῆς Λητοῦς καὶ τὴν ζηλοτυπίαν τῆς Ἥρας ὁ ποιητὴς τοῦ ὕμνου χρησιμοποιεῖ πρὸς ἕξαρσιν τοῦ κράτους τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς καὶ τὰς περιπλανήσεις τῆς Λητοῦς καὶ τὸν φόβον τῶν τόπων, εἰς τοὺς ὁποῖους ἐπλανήθη πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐχρησιμοποίησε.

Ἡ Ἥρα κρατεῖ τὴν Εἰλείθυιαν ἄκρω Ὀλύμπῳ ὑπὸ χουσέοισι νέφεσιν (98), ἀλλ' ἡ Εἰλείθυια εὐκολα παρασύρεται ὑπὸ τῆς Ἰριδος μὲ τὸ τάξιμον ἐνὸς ὄρκου (103) καὶ ἔρχεται εἰς Δήλον, ἔνθα ἐκτελεῖ τὰ χρέη αὐτῆς ὡς μαίας. Ὁ Ἀπόλλων γεννᾶται (116). Κατὰ τὴν συνήθειάν του ὁ ποιητὴς σημειοῖ τὴν χαρὰν τῆς Λητοῦς, στίχ. 125 – 126, *χαῖρε δὲ Λητώ, οὕνεκα τοξοφόρον καὶ καρτερόν υἷὸν ἔτικτεν*. Ὁ στίχος 126 φαινομενικῶς δὲν ἔχει τὴν σειράν του ἐδῶ, κυρίως ἕνεκα τοῦ κατηγορουμένου τοξοφόρον, διότι τὴν ἰδιότητα ταύτην μᾶς γνωρίζει ὁ ποιητὴς διὰ στόματος τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν στίχ. 131. Ἐν τούτοις ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διακατέχει τὸν ποιητὴν τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν λέγει τὸν στίχον 126, εἶναι ἀκριβῶς ὅ,τι διὰ τοῦ στίχου αὐτοῦ λέγει, ἡ ἰσχὺς τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ ὁποία ἀποτελοῦσα τὸ ὑποκείμενον τοῦ ὕμνου, εὐρίσκειται διαρκῶς πρὸ τοῦ ποιητοῦ, ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ποιητοῦ, ὥστε ἀντιλαμβάνεται πάσης εὐκαιρίας, ἵνα ἐκδηλωθῇ. Ὀμιλεῖ (στίχ. 120 κέ.) περὶ τῆς περιποιήσεως ὑπὸ τῶν θεαινῶν τοῦ νεογνοῦ Ἀπόλλωνος, ἀλλὰ μόλις φθάνει εἰς τὸν ρόλον τῆς Θέμιδος, μόλις λαμβάνει παρὰ ταύτης νέκταρ καὶ ἀμβροσίαν ὁ Ἀπόλλων, ψυχολογικώτατα ὀμιλεῖ περὶ τῆς χαρᾶς τῆς μητρὸς τοῦ θεοῦ διὰ τὸ τέκνον της, τοῦ ὁποῖου φυσικὰ ἢ σημαντικότης (τοξοφόρος καὶ κρατερός) καὶ οὐχὶ ἀπλῶς ἡ θεότης προκαλεῖ τὴν χαρὰν τῆς τόσοσιν ταλαιπωρηθείσης διὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ Λητοῦς. Τί ὠραιότερον καὶ τί φυσικώτερον ἢ νὰ συνδεθῇ ἡ